herpy

SKÖLDPADDOR

Egyptisk landsköldpadda

Testudo kleinmanni

Testudo kleinmanni är släktets minsta landsköldpadda: en ljus, högryggad ökensköldpadda på 10-13 cm från kustområdena i Libyen, Egypten och södra Israel. Den är dagaktiv, ren växtätare och akut hotad i naturen. Skötseln kräver torra, varma förhållanden hela året, ingen vintervila och fullständig avskiljning från andra sköldpaddor.

Familj: Testudinidae Engelska: Egyptian Tortoise Tidigare namn: *Testudo werneri*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-13 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**150-300 g**
Livslängd	**20-50 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Öken och halvöken**
Svårighetsgrad	**Erfaren**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**105 × 50 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**20-28 °C**
Värmeplats	**32-36 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Växter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**60-120 mån.**
Kullstorlek	**1-4 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**80-120 dagar** vid 30-33 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga I**
EU-bilaga	**Bilaga A**
IUCN	**Akut hotad (CR)**

Om arten

Testudo kleinmanni är en liten, högryggad sköldpadda med en sköld i sandfärgat gult, ofta med en grönaktig ton. Plattorna på ryggsköldens (carapax) har mörkbruna kanter, men mitten saknar den mörka fläck som kännetecknar *Testudo graeca*. Hos äldre djur kan den mörka färgen försvinna helt. Buksköldens färg är ljusgul, oftast med två mörka, V-formade teckningar på de mittersta plattorna, som hos *Testudo marginata*. Huvud och ben är ljust elfenbensgula. Låren har inga sporrar, svansen har ingen hornspets, och frambenen har mycket stora, överlappande fjäll, även hos nykläckta ungar. Den bakre delen av buksköldén är rörlig hos båda könen.

Alla mått i texten avser sköldlängden. Hanarna är 9-10 cm och honorna upp till 13 cm, enstaka upp till 15 cm. Honorna väger upp till omkring 300 g och hanarna omkring 150 g. Hanen är slankare, har en längre svans och en mer avlång sköld, men inte den inåtbuktande buksköldén som hanarna har hos de övriga arterna i släktet.

Arten beskrevs 1883 av Louis Lortet och är uppkallad efter Édouard Kleinmann, som samlade in typexemplaret. Formen från Negev, som en tid räknades som en egen art (*Testudo werneri*), skiljer sig inte genetiskt och räknas numera som samma art.

Utbredning och livsmiljö

Testudo kleinmanni förekommer längs Medelhavets sydkust i nordöstra Libyen (Cyrenaica), norra Egypten, norra Sinai och södra Israel (nordvästra Negev). Den lever högst omkring 120 km från kusten. Förekomsten i Tripolitanien i västra Libyen är inte säkert dokumenterad, eftersom djuren där kan ha satts ut av människor.

Arten är akut hotad (CR) på IUCN:s rödlista. Livsmiljöerna i Egypten är nästan förstörda, och bara några få spridda bestånd finns kvar. Insamling för handel och förlust av livsmiljöer är de största hoten. Under en kort period kom omkring 2.800 djur, ungefär hälften av det då kända beståndet, ut i handeln.

> **Naturlig utbredning:** Libyen, Egypten och Israel.

LIVSMILJÖ

Testudo kleinmanni lever i öken och torra stäppområden nära kusten: kompakt sand och grus, utspridda stenar, låga, sandiga torra flodbäddar, snår och salta kustängar. Nederbörden är mycket låg, omkring 50 mm om året. Vintern är mild och fuktig: dagstemperaturen faller i genomsnitt inte under 17-18 °C, och nätterna är 9-10 °C. På sommaren stiger temperaturen till omkring 45 °C.

Djuret är aktivt större delen av året. På våren, när öknen grönskar och blommar, är maten som rikligast. Under den kalla tiden är det mest framme mitt på dagen, under den varma tiden på morgonen och kvällen, och resten av dagen håller det sig gömt under buskar eller i gnagarhålor. Från juni till augusti gräver det ner sig i fyra till åtta veckor, beroende på vädret, och under mycket kalla nätter gräver det ner sig en kort tid. Vad djuret äter i naturen är inte dokumenterat.

Skötsel

TERRARIET

Testudo kleinmanni är en liten sköldpadda med stora krav på förhållandena. Utomhushållning i ett tempererat klimat kan inte rekommenderas: arten hålls i ett öppet sköldpaddsbord, ett terrarium eller ett uppvärmt växthus eller en vinterträdgård. Längden ska vara minst 8 gånger och bredden 4 gånger sköldlängden hos det största djuret. Mindre utrymme används ofta med framgång, men den vanliga rekommendationen är 8 × 4 gånger sköldlängden. För en hona på 13 cm ger det omkring 105 × 50 cm, och större är bättre, särskilt för en grupp. Sidoväggarna ska vara omkring 30 cm höga. Ett bord som kan delas i två gör det enkelt att hålla hanar och honor var för sig.

Bottnen är en blandning av omkring 60 % lerhaltig jord och 40 % sand i ett lager på 5-10 cm, så att djuret kan gräva ner sig. Ställ in en krukväxt för skugga, platta stenar att klättra på och ett torrt gömställe i varje ände. En låg, bred skål med färskt vatten ska alltid stå framme. Rengör skålen dagligen.

Arten ska hållas helt avskild från alla andra sköldpaddor. Den är mycket känslig för främmande smittämnen, och kontakt med andra arter ger allvarliga problem med luftvägs- och tarmparasiter, som snabbt kan bli dödliga för ett så litet djur.

TEMPERATUR

På dagen ska luften vara 20-28 °C med en solplats på 32-36 °C under en värmelampa, mätt med en infraröd termometer, så att djuret själv kan välja mellan varma och svala platser. Solplatsens temperatur är en uppskattning utifrån klimatet och de övriga *Testudo*-arterna. Högre är inte bättre: över 30 °C i luften sjunker aktiviteten, och i naturen gräver djuret ned sig i värmen.

På natten släcks lamporna, och temperaturen får sjunka till 15-20 °C, men inte lägre. En svag värmematta under en del av botten kan behövas på natten. Arten ska inte i vintervila, eftersom vintern är mild i utbredningsområdet, och en sommarvila som i naturen är svår att efterlikna säkert. Den hålls därför aktiv hela året vid måttlig temperatur.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten är inte dokumenterad för arten. 40-60 % passar ett torrt kustklimat med fuktiga vintrar, och bordet ska ha en torr och en lätt fuktad ände. Håll jorden torr, inte blöt, och byt fuktigt material ofta. För dryck och bad används en låg skål; små djur badas kort i ljummet vatten så att de dricker.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

T. kleinmanni är dagaktiv och behöver kraftigt, vitt ljus och en varm solplats. Ge UVB som till *Testudo hermanni*: ett T5-rör eller en kraftig UVB-lampa för ökenarter (Ferguson-zon 3, omkring 10-12 % UVB) över solplatsen. Glas och plast mellan ljuskälla och djur stoppar UVB. Byt ljuskälla enligt tillverkarens anvisning, eftersom UVB-utbytet sjunker långt innan ljuset går ut.

Ljuset tänds 12-14 timmar om dagen på sommaren och något kortare på vintern.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

T. kleinmanni är växtätare. Kosten ska vara fiberrik, proteinfattig och kalkrik och bestå av vilda örter, gräs, blad och blommor. Maskros och klöver är bäst. Frukt hör inte dit; en liten bit tomat är det högsta. Grönsaker från affären är bara ett komplement. Undvik växter som kan vara besprutade.

Sikta på långsam tillväxt, och undvik överutfodring. I naturen är maten knapp under stora delar av året, och för mycket foder ger knölig sköld och njurskador, liksom för mycket protein. Strö kalk över fodret, och låt ett sepiaskal ligga framme så att djuret själv kan gnaga på det. Utan UVB ska kalktillskottet innehålla D3 och ges dagligen. I naturen äter djuret också snäckskal och äggskal för kalkens skull. Vatten ska stå framme hela tiden.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är dagaktiv och lugn och gräver gärna ner sig i bottnen. Den är ovanligt ljudbegåvad för en sköldpadda: Båda könen ger ifrån sig läten, och hanen kurrar under parningen som en duva. Hantera djuret så lite som möjligt, och stötta alltid under bukskölden. Ett fall är farligt för en så liten sköld.

Djuret tål artfränder och kan hållas enskilt, i par eller i en liten grupp, men får aldrig komma i kontakt med andra arter. Håll gärna könen åtskilda utanför parningstiden, så att honorna får ro. Ge flera gömställen, och undvik att flytta djuret runt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har en längre svans och en mer avlång sköld än honan, som är större. Djuren blir könsmogna vid 5-10 års ålder. Hanarna är vuxna vid 9-10 cm och honorna vid omkring 12-13 cm. Använd bara fullvuxna, friska djur i god foderkondition till avel.

PARNING

I naturen ses parningen i mars. I fångenskap parar sig djuren på våren och igen från augusti till november. Hanen cirklar runt honan och stångas mot hennes sköld, men biter inte. Han kallar med öppen mun, och parningen varar ofta 20 minuter eller mer. Honor som bär ägg väcker inte hanens intresse; i pausen efter en äggläggningsserie blir hanarna intresserade igen.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan gräver en 3-5 cm djup grop i sand eller lös jord och lägger från mars och april och framåt. Hon lägger oftast ett ägg i taget, ibland två, och stora honor upp till fyra samtidigt. Det går tre-fyra veckor mellan läggningarna, tills hon har lagt 4-5 ägg, och därefter följer två till fyra månader utan ägg. En hona kan hinna med upp till tre kullar under en säsong. Äggen är avlånga, omkring 32 × 23 mm, och väger 7-9 g. Ge honan minst 5 cm djup, lös sandjord; även 2-3 cm räcker för att hon ska lägga.

INKUBATION

Äggen läggs i en äggkläckare på ytan av vermikulit eller sandjord och grävs inte ner. Luftfuktigheten ska vara 70-80 %, men den är inte kritisk. Vid 30-33 °C kläcks äggen efter 80-120 dagar; i naturen kan det gå på 70 dagar. Utvecklingen är oregelbunden: Den är långsam den första månaden till sex veckor och tar sedan fart, och det kan gå upp till tre månader innan något syns. Efter att ungen har öppnat ägget stannar den kvar i det några dagar, tills gulesäcken har tagits upp. Könet beror på temperaturen, men gränserna är inte dokumenterade för arten. 30 °C ger förmodligen hanar och 33 °C honor, som hos *Testudo graeca*.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är 28-30 mm långa och väger 4-7 g. De dricker nästan genast ur en låg skål och äter torkade maskrosblad inom ett dygn. Håll dem i en övertäckt, ventilerad bricka med en svag värmekälla i botten, en solplatslampa ovanför och hushållspapper som botten de första veckorna. Därefter flyttas de till en mindre version av de vuxnas bord. Kost och temperatur är som hos de vuxna.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är känslig för smitta och får snabbt allvarliga symtom. De vanligaste problemen beror på skötselfel eller smitta:

- Luftvägsinfektion och tarmparasiter efter kontakt med andra sköldpaddor. Kräver veterinär, och djuret ska isoleras.
- Knölig sköld vid för mycket foder, för mycket protein och för lite kalk.
- Njurskador vid för mycket protein.
- Skelettsjukdom vid för lite UVB, D3 eller kalk.
- Uttorkning vid för hög värme utan tillgång till vatten och svalare platser.

Karantän för nya djur är viktigt. Är djuret slött, går det ner i vikt, har det flytningar från näsan eller äter det inte på ett par veckor, ska det till en veterinär med erfarenhet av kräldjur.

Läs mer: Karantän och hygien

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.